

עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו / ג. – ג.:

תוכן:

- א. הקדמה
- ב. הצגת הסוגיא
- ג. העמדת שאלות
  1. הנחת גופו
  2. ספק הגמ' – ג' דרכים, הבנת החזו"א, הבנת רעק"א ומסקנת הגמ'
  3. יחס בין הגוף ליד – שיטת רש"י, תוס' ודברי הראשונים
- ד. סיכום

א. הקדמה

ישנם שני סוגי חפצים:

א. חפצים שאדם נושא אותם עליו והם חלק ממנו חלק מגופו, כמו ביגוד, סיכות, שעון יד, וכד'. סוג חפצים אלו כיוון שהם חלק מהגוף הם בטלים אליו, וכיוון שכך אם אדם יצא עם חפצים אלו בשבת הוא לא יתחייב משום הוצאה על חפצים אלו.

ב. חפצים שאינם חלק מהאדם ומגופו ואינם כדרך מלבוש, וכיוון שכך הם לא בטלים לגוף אלא רואים אותם כחפצים עצמיים שנשואים על האדם ועליהם לא כל כך ברור שהאדם לא התחייב עליהם משום הוצאה.

הגמרא בשבת ג-ג: דנה מה קורה בסוג חפצים זה, ומבררת האם באמת אדם שטעון בחפצים אלו,¹ יתחייב משום הוצאה או לא, מה ההתייחסות שלנו אל אותם כלים שנשואים על האדם, ומתוך כך מתבררים לנו גדרים בעקירה והנחה שהם חלק ממלאכת הוצאה.

ב. הצגת הסוגיא:

אומרת הגמרא:

בעי מיניה רב מרבי: הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו? עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי - ומחייב, או דילמא לא? - אמר ליה: חייב, ואינו דומה לידו. מאי טעמא? גופו ניח, ידו - לא ניח אמר ליה רבי חייא לרב: בר פחתו! לא אמינא לך: כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי, דילמא לאו אדעתיה. דאי לאו דרבי גברא רבה הוא - כספתיא, דמשני לך שינויא דלאו שינויא הוא. השתא מיהת שפיר משני לך. דתניא: היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום והוציאן לחוץ משחשיכה - חייב, לפי שאינו דומה לידו.

ג. העמדת שאלות

בין האיבעיא של הגמ' למסקנתה יש לברר מספר דברים שבהם אני רוצה להתמקד:

1. הגמרא בשאלתה שואלת עקירת גופו, מה עם הנחת גופו?
2. מהו ספק הגמ', מהן הסברות שעומדות מאחורי הצדדים שהגמ' מציגה, מה התחדש בגדרי עקירה והנחה שהם חלק ממלאכת הוצאה עד כדי כך שאם חסר חלק מהם האדם לא מתחייב משום הוצאה?

¹ הוא לא פעל בהם פעולת עקירה והנחה אלא הם היו טעונים עליו.

3. תירוץ הגמ': "חייב, ואינו דומה לידו, מאי טעמא? גופו ניח, ידו - לא ניח" - מה הפשט בדברים אלו של הגמ'? ומה היחס בין הגוף ליד?

1. לגבי ההנחה נחלקו בראשונים :

שיטת **תוס'**: ר"י אומר שאת ספק הגמ' לגבי עקירה יש להסתפק גם כן לגבי הנחה, כלומר האם כשאדם הפסיק בהליכתו ועמד לפוש האם זה נחשב כהנחת החפץ במקומו או לא? (ר"י שואל את השאלה לגבי עמידה לפוש, אבל לגבי עמד לכתף אן ספק שהרי קימ"ל שעמידה לכתף אינה עמידה אלא רואים אותה כחלק מן ההליכה אז וודאי שאין להסתפק בעמידה לכתף אלא בעמידה לפוש.)

שיטת **תוס' ישנים**: הגמרא מסתפקת רק על העקירה, ולגבי הנחה פשיטא שהנחת גופו כהנחת החפץ במקומו.

תו"י מביא ראייה לדבריו מסוגיית קלוטה כמי שהנחה, שם הגמ' דחתה את העמדה שהמשנה היא דעת רבי עקיבא בטענה שאולי מה שמצריך רבי עקיבא מקום ד' על ד' זה ביחס לעקירה אבל ביחס להנחה רבי עקיבא לא מצריך מקום ד' על ד', אם כן נמצא ששלב העקירה במלאכת הוצאה הוא יותר עיקרי ומשמעותי משלב ההנחה, ומכך טוען תו"י שכיוון שהנחה פחות חשובה במלאכה אם כן לא צריך מעשה הנחה חשוב ולכן הנחת גופו היא גם הנחה לחפץ, אבל עקירה שהיא יותר חשובה אז אולי פעולת העקירה צריכה להיות חשובה יותר, ולכן יש מקום להסתפק בעקירה בדווקא.

את הסברא שהעקירה יותר חשובה מההנחה ניתן לבאר זאת מפני שמלאכת הוצאה כשמה כן היא להוציא את החפץ לרשות אחרת וזה נעשה על ידי העקירה וההוצאה, ולכן ההנחה היא רק תנאי לחיוב, ההנחה לא מסיימת את מלאכת ההוצאה, ההוצאה נעשתה כבר אלא שיש צורך בהנחה בשביל להתחייב, העקירה יותר עיקרית כי אי אפשר להוציא חפץ בלי עקירה אבל אפשר להוציא חפץ בלי הנחה, ולכן יש לעקירה חלק יותר משמעותי מאשר להנחה, ולכן היא יותר חשובה מההנחה.

ניתן לדחות את הראייה של תו"י ממסקנת הגמ' בסוגיה שגם הנחה צריכה להיות מעל גבי מקום חשוב היינו מקום ד' על ד', ולכן הראייה של התו"י לא קשה לר"י כי זה שההנחה פחות עיקרית בתהליך מעשה ההוצאה הוא רק בברור של הגמ' אבל וודאי שבסופו של דבר גם הנחה מצריכה מקום חשוב ד' על ד' ונמצא שהנחה לא רק תנאי לחיוב, לא רק סיום הפעולה, אלא ההנחה היא סיום מלאכת הוצאה. ההנחה היא המחייב וכל עוד שאדם לא הניח הוא יכול להחזיר את החפץ בחזרה לרשות היחיד ולא להתחייב, אבל אם הוא ניח אין יותר דרך חזרה ורק אז הוא מתחייב משום הוצאה, ולכן תוס' מסבירים שאת ספק הגמ' יש להסתפק גם ביחס להנחה ולא רק לעקירה.

2. ביאור ספק הגמרא

"בעי מיניה רב מרבי: הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו?"

וודאי שאין ספק הגמ' על אדם שעקר ממחטה מהשולחן לקנח בה את האף והשאיר את הממחטה אצלו ביד ואחרי כמה זמן יצא לחוץ, שהרי היה אפשר לומר שכיוון שאין סמוך ליציאה מן הרשות עקירה אז חסר מהמלאכה, כלומר לא הייתי מייחס את העקירה שנעשתה לפני שלוש שעות להוצאה שאדם עושה עכשיו ולכן לא נעשתה כאן מלאכה שלימה שאפשר לחייב עליה, אלא במקרה כזה ברור

שאדם יתחייב, ברגע שאדם מחזיק חפץ שהוא בעצמו עקר ויצא איתו אפילו לאחר זמן חייב, והראיה שספק הגמי "הטעינו חבירו" על זה הגמי' מסתפקת.

הגמרא מסתפקת ב"הטעינו חבירו", וכותב רש"י: "דאיהו גופיה לא עקר מידי". וניתן לראות ברש"י שהאדם שהוציא לא עשה פעולת עקירה, וידוע לנו שכדי לחייב על מלאכת שבת צריכה להעשות מלאכה שלימה מתחילתה ועד סופה שעליה אפשר להטיל חיוב, ובמלאכת הוצאה ישנם שלושה חלקים כדי להטיל חיוב: א- עקירה ב-הוצאה מרשות לרשות ג-הנחה ברשות השניה. וב"הטעינו חבירו" אין לנו מעשה עקירה המוציא לרשות השניה לא עשה פעולת עקירה, ועל זה הגמי' מסתפקת האם: "עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי - ומיחייב, או דילמא לא"? כלומר האם אני יכול לראות שיחד עם עקירת הרגליים של האדם נעשה גם כן עקירת החפץ ממקומו?

ניתן לבאר את סברת הגמרא שעקירת גופו כעקירת החפץ ממקומו בשלושה דרכים:

דרך ראשונה - עקירת החפץ אגב הגוף.

כמו שהקדמנו בהקדמה, בסוגיה אנו מדברים על חפצים שאינם בטלים לגוף אלא אנו רואים אותם עדיין בפני עצמם ולכן כשהגוף נעקר אז עוד משהו נעקר יחד איתו והם אותם חפצים. בשלמא לחפצים שיש להם דין מלבוש ובטלים לגוף אז אני אומר שכיוון שהם בטלים לגוף הם חלק מגוף האדם אז לא חייבים עליהם כי הם נכללים בעקירת הגוף ואין איסור לעקור את הגוף בשבת, אבל אותם חפצים שאינם בטלים לגוף והם דבר בפני עצמו אז שהגוף נעקר נעקר עוד דבר והם אותם חפצים, ולכן יש צד לומר שעקירת גופו כעקירת החפץ שיחד עם הגוף נעקרים עוד דברים, וכן להנחה לפי ר"י שבשעת הנחת הגוף מונחים יחד עם הגוף אותם חפצים שמונחים על האדם.

דרך שנייה - עקירה והנחת החפץ על קרקע בה הגוף עומד.

פעולת העקירה צריכה להעשות ממקום מונח, החפץ מונח במקום מסויים ובפעולת העקירה יש לקיחה של החפץ מהמקום בו הוא היה מונח, ולכן ניתן להסתכל על אותם חפצים שמונחים על הגוף כמונחים על הקרקע, כיוון שהגוף עומד על הקרקע אם כן גם החפצים המונחים עליו ניתן לראות אותם כמונחים על הקרקע, ועל ידי עקירת גופו יש עקירה של החפץ ממקום הנחתו. לא כמו הדרך הראשונה ששם יש עקירה לחפצים אגב הגוף אלא יש לחפצים עקירה ממש מעל גבי הקרקע ממקום הנחתם, ולכן עקירת גופו כעקירת החפץ ממקומו היינו עקירה מהמקום שבו החפץ היה מונח יחד עם הגוף, וכן להנחה לר"י שיחד עם הנחת הגוף מתבצע גם כן הנחה של החפץ בקרקע באותו מקום שהגוף נח.

דרך שלישית - העקירה וההנחה צריכות להיות בגוף החפץ עצמו, או שאפשר על ידי דרך אחרת.

באופן פשוט מעשה העקירה הוא לקיחת חפץ מהמקום בו הוא היה מונח, אז הגמרא בסוגיה מבררת האם עקירה זה דווקא מעשה בגוף החפץ עצמו, היינו האם העקירה צריכה להעשות דווקא על ידי פעולה אקטיבית בחפץ, או שדי בכך שאדם הוציא את החפץ מהמקום בו הוא היה מונח גם אם לא נעשתה פעולה אקטיבית בגוף החפץ עצמו אלא תזוזה על ידי דבר אחר גם זה יקרא עקירה ויתחייב משום הוצאה, וכן להנחה לר"י האם הנחה זה בהכרח פעולה של הנחה בחפץ עצמו או כל מצב שבו החפץ כבר לא בתנועה גם אם לא נעשתה פעולה בגוף החפץ ממש יקרא הנחה ויתחייב.

בחזון איש (חידושים על מסכת שבת בד"ה "שם עקירת גופו") ניתן לראות צד אחר ומעניין לספק הגמרא.

החזון איש מביא מקרים ממרחבי המסכת שבהם רואים שלגמרא אין שום ספק האם העקירה היא עקירה או לא, כמו המקרה של המוציא אוכלין בכלי שחייב משום הוצאה על האוכלין אף על פי שלא עשה פעולת עקירה והנחה בגוף האוכלין עצמן, וכן במקרה של המוציא תינוק חי וכיס תלוי לו בצווארו שחייב על הוצאת הכיס אף על פי שלא עשה פעולה אקטיבית הכיס עצמו.

ויש לשאול- מה פתאום ראתה הגמרא להסתפק אצלנו בסוגיה האם העקירה היא עקירה או לא, מה זה שונה משני המקרים הנ"ל שבהם חייב על ההוצאה אף על פי שלא מעשה בגוף החפץ עליו הוא מתחייב, למה כאן לגמרא לא ברור שחייב, הרי גם אצלנו בסוגייה העקירה וההנחה לא נעשו בגוף החפץ עליו הוא מתחייב אבל מ"מ נעשו על ידי דבר אחר?

החזון איש אומר שאצלנו בגמרא בדף ג. יש להסתפק כיוון שאצלנו בסוגייה מדובר על עקירת הגוף, ועקירת הגוף היא הילוך ולא הוצאה.

החזון איש עושה חילוק בין שני עניינים: א-הוצאה, ב-יציאה.

הוצאה- מציאות שבה האדם עוקר חפץ מעל גבי הקרקע ויוצא ומניח אותו במקום אחר במצב כזה ניכר הדבר שההליכה של האדם מן הרשות אל הרשות הוא לשם החפץ ולכן יתחייב משום הוצאה החפץ גם אם לא עשה מעשה בגוף החפץ עצמו אלא על ידי דבר אחר.

וישנה מציאות שבה אדם טעון בחפץ שלא הוא עקר, וכשהאדם יוצא לחוץ הוא יוצא, ולא ניכר שהיציאה שלו היא לשם החפץ הוא יוצא ונכנס, הוא עסוק בהליכתו, הוא לא עקר את החפץ ויוצא איתו שאני יכול אז לומר שכל מטרתו להוצאת החפץ אלא מדובר במקרה כזה האדם עסוק בהליכתו וזה נקרא יציאה.

החזון איש עושה הבחנה בין שני עניינים אלו (הוצאה ויציאה) והמלאכה נקראת מלאכת הוצאה, והגמרא אצלנו מספקת האם כאשר מצד האדם יש כאן מעשה יציאה גם אז יתחייב משום הוצאה. היינו הספק המובא אצלנו בגמרא שונה מהמקרים שמביא החזון איש שבהם חייב, שהרי האדם עשה מעשה בגוף החפץ שעליו הוא מתחייב, שם ברור הדבר שהאדם עושה מעשה הוצאה על ידי פעולה בגוף החפץ, אלא שאצלנו כיוון שהאדם היה טעון לא ברור שהוא עושה מעשה הוצאה אלא הוא עושה מעשה יציאה, אז האם במקרה זה ניחס את המעבר של החפץ אליו ונאמר שהאדם עשה גם כן מעשה הוצאה?

צד נוסף לספק הגמרא מובא בדברי ר' **עקיבא איגר** בחידושים על הש"ס אצלנו בסוגיה בד"ה "דתניא". וזו לשונו: "האיבעיא רק דהעקירה מצד עקירת גופו דאפשר דלא חייב עלה, כיון שאינו עוקר חפץ ממקומו, ונשאר במקומו הראשון".

רואים מדברי ר' עקיבא איגר שאנו מצפים לתוצאה במלאכת הוצאה. זה לא סתם שהחפץ יוצא לחוץ אלא אמורה להיות תוצאה מהוצאת החפץ. כלומר, אף על פי שמלאכת הוצאה היא מלאכה גרועה בסופו של דבר קרה כאן משהו, בכך שהחפץ עבר רשות הוא שינה משהו ברשות שממנה הוא יצא ואלה הוא נכנס, או שהשתנה משהו בגישה לחפץ, בכך שהחפץ שינה את מקומו השתנו אפשרויות השימוש בחפץ שאם הוא במקום מסויים אפשר להשתמש בו לדברים מסויים אבל בכך ששינה מקום ניתן עכשיו להשתמש בו לעניינים שונים.

אצלנו בגמרא יש ספק עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו או לא, ומסביר ר' עקיבא איגר ברור לנו שיש כאן עקירה של החפץ עם הגוף אבל אין לנו כאן עקירת החפץ ממקומו הראשון, היינו החפץ היה מונח על הכתף ונשאר מונח על הכתף, אז לכן לא נחייב על זה כי אמנם היתה כאן הוצאה של החפץ מצד הרשות בו הוא היה נמצא אבל מצד מקום החפץ לא השתנה כלום, החפץ נשאר מונח באותו מקום אז האם זו ההוצאה שעליה חייבה התורה? בעצם כך ספק הגמרא לפי רעק"א: עקירת גופו כעקירת החפץ ממקומו הראשון דמי וכשנח הגוף מונח גם החפץ במקום שבו מונח הגוף וחייב, או לא- שאין כאן שינוי מקום, היינו אין עקירה ממקומו הראשון ופטור?

מסקנת הגמרא

למסקנת הגמרא שחייב, היינו שעקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו וחייב. והתחדשו לנו בגמרא גדרים בעקירה והנחה על פי הדרכים שהזכרנו לעיל: על פי הדרך הראשונה התחדש לנו שחפצים שמונחים על האדם והם בפני עצמן ואינם בטלים לאדם, ולכן כשהאדם עוקר את גופו הם נעקרים יחד איתו וממילא חייב עליהם משום הוצאה כיוון שמתקיים בהם עקירה והנחה. על פי הדרך השנייה התחדש שאותם חפצים שמונחים על הגוף הם בעצם מונחים על הקרקע בה האדם היה עומד, באותו מקום שבו האדם היה עומד שם היה מונח החפץ ומשם נעקר בעת עקירת גופו וגם מונח במקום שבו האדם בסוף עומד ונח. על פי הדרך שלישית התחדש שמעשי העקירה וההנחה לא מחייבים מעשה בגוף החפץ עצמו אלא אף אם נעשו על ידי דבר אחר על ידי אמצעי אחר יש כאן פעולת עקירה והנחה וחייב. מתוך דברי החזון איש התחדש שגם כאשר האדם עושה פעולת יציאה ולא הוצאה אנו ניחס את המעבר של החפץ מרשות לרשות אליו ונאמר שהוא עשה מעשה הוצאה וחייב. וכן מדברי רעק"א התחדש שעקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו הראשון דמי ושאדם נח יש כאן הנחה במקום אחר וחייב שיש כאן גם שינוי רשות וגם שינוי מקום.

3. הגמרא מוסיפה: "ואינו דומה לידו. מאי טעמא? גופו ניח, ידו - לא ניח".
ויש לשאול: א- על איזה ידו מדובר? ב- ומה הפשט שידו לא ניח?
כותב רש"י (בד"ה ואינו דומה) על היד של העני הפשוטה לתוך הבית ונתן בעל הבית לתוכה והעני הוציאה לחוץ ולא אמרינן שתחשב לו עקירת ידו כעקירת חפץ ממקומו ויתחייב.
ובאופן פשוט ניתן להסביר שלא דמי לידו על פי חלק מהדרכים שהצגנו בספק הגמרא ומסקנתה: על פי הדרך הראשונה שהתחדש שעם עקירת הגוף נעקרים עוד דברים יחד איתו זה שייך רק בגוף שהגוף מונח על הקרקע אז שייך לומר שהחפצים שעל הגוף נעקרים גם כן עם הגוף, וזה לא שייך ביד שיד לא מונחת על הקרקע ולא שייך לומר שהיד נעקרת, אין עקירה ליד מעל גבי הקרקע ולכן לא דמי לידו, וכך רואים בגמרא שגופו ניח וידו לא ניח.
וכן על פי הדרך השנייה שכיוון שאני רואה את החפצים המונחים על האדם כמונחים על גבי הקרקע ממלא שייך לומר את הסברא הזו רק על דבר שמונח על גבי הקרקע ואז דבר שמונח עליו נחשב גם הוא כמונח על גבי הקרקע וזה שייך רק בגוף שהוא ניח הוא מונח על גבי הקרקע, אבל היד שאינה מונחת

על גבי הקרקע לא שייך לומר שמה שמונח עליה נחשב כמונח על גבי הקרקע ונאמר עקירת ידו כעקירת החפץ ממקומו- וזה הפשט גופו ניח וידו לא ניח.

ראינו ברש"י שכתב שמה שהגמרא אומרת "לא דמי לידו" הכוונה לידו של העני שפשוטה לתוך הבית שלא אומרים שידו מונחת על הקרקע ויש עקירה של החפץ.

וכאן יש לעמוד על השאלה: מה יהיה במקרה שהאדם נמצא כולו עם ידו ברשות אחת והטעינו את ידו באוכלין ומשקים האם גם אז נאמר שלא דמי לידו כי ידו לא ניח על הקרקע ולכן כשיעקור גופו מן הקרקע לא יחשב גם כן כעקירת החפץ, או שנאמר שכאשר כל הגוף נמצא ברשות אחת אז גם היד יחד עם הגוף ואף שהחפץ ביד יתחייב משום הוצאה של עקירת החפץ יחד עם עקירת הגוף?

מפשט דברי רש"י נראה לומר שכן, שרש"י מדבר בדווקא על היד הפשוטה לביתו של בעל הבית, רש"י מדבר על מקרה שהגוף נמצא במקום אחד והיד נמצאת במקום אחר אז באמת היד לא ניח ואין כאן עקירה של החפץ מן הרשות, אבל כאשר היד והגוף נמצאין באותה הרשות אז אפשר לומר שהיד בטלה לגוף והיא מונחת באותו מקום שבו מונח הגוף ולכן כאשר אדם יעקור את גופו מן הקרקע אז גם החפץ שנמצא בידו יעקר מן הרשות לרשות השניה ויתחייב משום הוצאה.

אולם תוס' לא הבין כך את רש"י. **תוס'** (בד"ה "מאי טעמא") לומד ברש"י שרש"י מתכוון להגיד שהיד של האדם היא 'רחפנית', תוס' למדו ברש"י מזה שכתב שידו לא ניח אז כל פעם בכל מקום אפילו הוא וידו ברשות אחת אם הטעינו חברו בידו ויצא לחוץ יהיה פטור, כיוון שהיד אף פעם לא מונחת על גבי הקרקע, אז אף פעם לא התקיים בה עקירת החפץ מהקרקע, ואז תוס' מביא את שיטתו שבמקרה שהוא וידו ברשות אחת והוציא חייב. ובפשטות לעני"ד וודאי שרש"י לא מתכוון לאיך שתוס' הבינו אותו אלא וודאי שיאמר שאם הוא וגופו ברשות אחת והטעינו בידו ויצא שיתחייב, והראה שרש"י דיבר דווקא על ידו הפשוטה לרשות אחרת שאז לא הוי עקירה כי ידו לא ניח אבל באותה רשות היד מתבטלת לגוף היא חלק ממנו ולכן בעקירת הגוף יהיה עקירה של החפץ ממקומו, אבל כאשר היד נמצאת ברשות אחרת היא מתנתקת מן הגוף ויוצרת מציאות לעצמה מציאות שאינה נחה על הקרקע.

רש"י מביא דרך נוספת להסביר את העניין של לא דמי לידו, אומר רש"י: "ידו בתר גופו גרירא" ולכן היא לא ניח כי היא תמיד תלויה בגוף אין לה מציאות עצמית אין לה עמידה על הקרקע ולכן אין לה חשיבות ולכן לא דמי לידו. אבל רש"י מוסיף בדבריו: "לא גרסינן דיתרתא היא" רש"י לא כותב כמו שכותב הרבה פעמים לא נהירא בעיני וכדו', אלא כותב יתרתא. היינו: יש בזה אמת אבל לא צריך את זה, זה מיותר יש לנו הסבר אחר לא צריך להגיע לזה, כך נראה בפשט רש"י.

אמנם נחלקו הראשונים בכוונת רש"י בלשונו "יתרתא היא":

הרמב"ן למד ברש"י שמה שכותב רש"י יתרתא היא כוונתו להעביר קולמוס על לשון יתרתא היא, וקולמוס הכוונה שלא גורס זאת כלל, לא שיש בזה אמת אבל אנחנו לא נצרכים להגיע לזה, אלא לא גרסינן כלל.

הרשב"א לא למד כך ברש"י אלא למד כמו שאמרנו שיתרתא היא זה אמת ונכון אבל אנו לא צריכים להגיע לזה.

ויותר מזה אומר הרשב"א מה שעומד בשורש הסברא של גופו ניח וידו לא ניח זו המציאות של ידו בתר גופו גרירא, ידו בתר גופו גרירא היא הסיבה למציאות של גופו ניח וידו לא ניח. כלומר, לו

יצוייר מקרה שגופו של אדם נמצא ברשות אחת וידו מונחת על גבי הקרקע ברשות אחרת והטעינו חבירו על ידו והכניס את ידו לרשות בה הגוף נמצא מה יהיה הדין חייב או פטור? הרי אמרנו שידו לא ניח ולכן דרכה לא מתבצע עקירה שלה חפץ מעל גבי הקרקע, אבל במקרה שהצגנו היד כן מונחת על גבי הקרקע אז מתקיים ידו ניח והוא עוקרה אז אם כך יש כאן עקירה של החפץ, אז האם באמת נחייב או שגם במקרה זה נפטור, ואם נפטור למה הרי מתקיים עקירת החפץ? אומר הרשב"א שגם במקרה זה יהיה פטור, כיוון שהמציאות של ידו ניח גופו לא ניח זה לא עניין של מה קורה מה מונח לפנינו אלא זו מציאות, והסיבה למציאות הזו של ידו לא ניח זו המציאות של ידו בתר גופו גרירא, היינו שליד אין אישיות בפני עצמה היא תמיד נגזרת אחר הגוף ואם היא ברשות אחרת היא לעולם לא תחשב מונחת שם, וכשהיד באותה רשות שבו נמצא הגוף אז היד תבטל לגוף ותגרו אחריו ולכן תחשב מונחת יחד עם כל הגוף, אומר לנו הרשב"א יש מציאות של היד שהיא גרירא ולכן היא לעולם לא תתכן מציאות כזו שהיד תחשב מונחת בפני עצמה ברשות אחרת, ולכן רש"י כותב יתרתא היא כי זה שידו לא ניח זה משום שידו בתר גופו גרירא והגמרא התייחסה לתוצאה שידו לא ניח ולא לסיבה של ידו בתר גופו גרירא.

תוס' (ד"ה "מאי טעמא") מביא בשם ר"י רק את הטעם של ידו בתר גופו גרירא ולומד שמה שהגמרא כתבה ידו לא ניח היינו משום שידו בתר גופו גרירא. ניתן להסביר את סברת תוס' שלמדו שברגע שהיד תהיה באותה רשות שבו נמצא הגוף היד תבטל לגוף ותהיה מונחת באותו מקום שבו מונח הגוף וכשהאדם יעקור את גופו יעקר גם כן החפץ המונח בידו, ולכן לא פרשו כמו רש"י שידו לא ניח על גבי הקרקע שאז גם אם היד נמצאת באותה רשות של הגוף עדיין ידו לא ניח ואם כך כשידו וגופו שאותה רשות והטעינו בידו הוא יהיה פטור כי ידו לא ניח, אבל על פי הטעם של ידו בתר גופו גרירא היינו שליד אין אישיות עצמית ולכן ברשות אחרת אף פעם לא יחשב שנעקר משהו על ידי עקירת היד, אבל באותה רשות עם הגוף כשהגוף נעקר אז יחד עם איתו נעקרת היד והחפץ איתו יחד, וכך למד גם כן הרמב"ן שלמד שרש"י שמעביר קולמוס על ידו בתר גופו גרירא כיוון שראה חילוק גדול בין אם אומרים ידו בתר גופו גרירא לבין אם אומרים שידו לא ניח על גבי הקרקע. אבל לענ"ד ודאי שרש"י לא התכוון לאיך שהבינו אותו התוס' והרמב"ן, והיתרתא היא שרש"י כותב נראה שהכוונה כמו שהבינו הרשב"א כי באמת אם לא היה נראה לרש"י כלל ההסבר הזה שרש"י היה כותב לא נהירא בעיני או משהו כזה.

ד. סיכום

ספק הגמרא עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי או לא? נחלקו הראשונים האם הספק הוא גם על ההנחה או שרק ביחס לעקירת, הצגנו צדדים שונים לספק הגמרא במה בדיוק הגמרא מסתפק ומה הסברה להגיד שעקירת הגופו כעקיר החפץ ממקומו, כמו האם נאמר שיש עקירה אגב הגוף או שיש עקירה מהקרקע ממש וכו', ובהתאם לצדדים התחדשו לנו גדרים ביחס לעקירה והנחה שהם חלק ממלאכת הוצאה. "ידו לא ניח" תוס' למד ברש"י שאף פעם לא תיהיה עקירה של החפץ כשהטעינו בידו ואמרנו שרש"י כן יודה לכך במציאות שהיד נמצאת ברשות שבו מונח הגוף. ורש"י כותב שידו בתר גופו גרירא יתרתא היא וראינו מבוכה בראשונים איך להבין את רש"י, הרמב"ן הבין שרשי מעביר קולמוס, הרשב"א למד שזו הסיבה לכך שידו לא ניח על גבי הקרקע ואמרנו שדברי הרשב"א יותר נראים ברש"י. **נסיים בברכת "וזכינו לקבל שבתות מתוך שמחה מתוך אושר וכבוד ומתוך מיעוט עוונות"**